

NAROČNINA ZA JUGOSLAVIJO
ČETRTLETNO DIN 15
CELOLETNO DIN 60 ZA
INOZEMSTVO JE DODATI
POŠTINO / OGLASI PO
CENIKU / POSAMEZNA
ŠTEVILKA PO DIN 1
RAČUN POŠT. HRANILNICE 13.188

ORJUNA

VREDNOSTVO IN VPRAVA
V VČITELJSKI TISKARNI
ROKOPIŠI SE NE VRA
ČAJO / ANONIMNI DO
PIŠI SE NE PRIOBČV
TEJO / POŠTINA PLA
CANA V GOTOVINI
TELEFON ŠTEV. 2906

Egidij Peric.

Prošli teden smo čitali v ljubljanskih dnevnikih nekaka pojasnila z ozirom na naše očitke, ki smo jih v našem listu iznesli na račun gori imenovane osebe. Mi smo pričakovali vse kaj drugega kakor pa ta spreten maneuver g. dr. Adlešiča. Pričakovali smo, da nas bo g. Peric, kakor je to tudi izjavil, za tako gorostasne očitke pozval na odgovor pred sodnijo. Tega pa do danes ni storil, enako kakor nas ni tožil g. Lukan, dasi je to javno v »Jutru« obetal. Da pa javnost ravno vsled teh izjav ne bode speljana na kriva pota, smo danes prisiljeni proti naši volji podati ji tozadevno nekoliko pojasnil.

Gospod Egidij Peric je bil pred nedavno zaradi suma vojaške špijonaže zaprt in se je proti njemu vodila tozadevna preiskava. Zakaj je bila ta preiskava ustavljena, nam ni znano. Mogoče je obstajalo preiskave povzročila vsegamočnost Njegove Ekscelence generala Bodrera, ki je o priliki konference o naših razkritjih z gospodom zastopnikom našega zunanjega ministra Šumenkovičem istemu predložil listo konfidentov našega konzula v Trstu z grožnjo, da bodo isti takoj aretirani, če bo naša vlada izvajala kakršnekoli konsekvence glede italijanskega konzulata v Ljubljani. Da je ta grožnja imela uspeh, nam spričuje tozadevna oficijelna izjava Šumenkovičeva v parlamentu, kjer je označil Gavottijevo špijonažo za običajno diplomatsko poslovanje. Mogoče je tudi, da zbran material preiskave ni bil tako važen, da bi se lahko postopalo proti krivcu. Pri tem moramo poudarjati, da kazenski zakon zasleduje samo one delikte vojaške špijonaže, ki resno ogrožajo državne interese. Glede resnega ogrožanja pa je posebno danes pri nas odprto široko polje.

No, naj bo temu kakorkoli hoče, moramo mi tukaj danes pribiti, da v našem listu nismo nikdar trdili, da je bil Peric baš vojaški špijon. Mi smo jasno povedali, da je bil Peric konfident plemenitega gospoda marchesa Gavottija, generalnega konzula Italije v Ljubljani in da je bil Judež Iskarijot lastnih svojih bratov Orjunašev. To smo mi trdili in ničesar drugega. Glede tega očitka, ki ga v polni meri vzdržujemo, ki pa po zakonu ni kazniv, pa ga vendar vsak narod, ki drži na svojo moralno, uvršča med najpoddlejše delikte, glede tega očitka torej nam je gospod Egidij Peric, tržaški trgovec, s svojimi vse časti vrednim zagovornikom dolžan odgovora.

Ker pa smo prepričani, da tega odgovora ne bomo dobili, smo danes prisiljeni opozoriti javnost, predvsem pa naše člane, kako se ji namenoma nasipa peska v oči, da bi se njeno mnenje obrnilo proti nam in bi končno izdajstvo triumfalo, kakor se to večkrat v naših gnilih razmerah dogaja, nad zvestobo. V to svrhu bomo zopet posegli v našo bogato zbirko dokumentov, ki smo jih fotografirali kot nepozvani gostje pri g. marchesu Gavottiju. Preden pa to storimo, moramo v informacijo podati nekoliko predzgodovine cele zadeve.

Gospod Egidij Peric je bil svoječasno, dokler je bil še v bedi, eden izmed najboljših članov Orjune in ugotavljamo, da mu moramo priznati velike zasluge za našo stvar. Orjuna mu je bila tudi hvaležna in so njeni člani skrbeli, da ni trpel pomanjkanja. Orjuna mu je tudi preskrbela dobro službo in z renomejem, ki si ga je ustvaril v Orjuni, si je postavil temelji za svojo bodočo srečo. Toda kot samostojen gospodar in trgovec ni uspel. Tekom kratkih osmih mesecev je spravil svojega žiranta ob nič manj kot 172.600 Din in zašel v denarne težkoče. Ta neugoden gospodarski položaj ga je spravil do tega, da je iskal, iz vzrokov ki jih tukaj ne moremo navesti, ki jih pa bodo oni, ki ga najbolj zagovarjajo, dobro razumeli, zblizanja z gospodom generalnim konzulom Italije. Toda kot bivšemu Orjunašu mu je bilo skoraj nemogoče doseči to zblizanje. Ker pa je absolutno potreboval potni list za Italijo, je postal g. Egidij Peric, samo da se prikupi g. Gavottiju, Iskarijot svojih lastnih bratov Orjunašev, ki je z njimi junaceval, prisegal večno zvestobo in delil dobro in zlo.

Lepega poletnega dne je posetil plemenitega gospoda generalnega konzula Italije in pri njem poprosil za vizum. Toda bil je zapisan v Črni knjigi in njegovo prizadevanje je bilo zaman, ker je gospod marchese Gavotti zelo previden in glede njegove zanesljivosti ni bil še na jasnem. Ob tej priliki, da bi si pridobil zaupanje gospoda konzula, je prvič izdal Orjuno. Gospod marchese je še tisti večer sestavil o tem velezanimivem posetu poročilo in ga takoj odposlal na vsa najvažnejša zastopstva Italije. Tako smo ga tudi mi dobili, ker leži prokletstvo nad vsakim izdajstvom in nobeno ne ostane prikrito, ga fotografirali in ga danes podajemo javnosti v presojo kakor sledi:

Lie R. R. Prefettura di Trieste e di Gorizia
— al Comando VI Zona M. V. S. N. — Trieste
(e per conoscenza alla R. Legazione d' Italia in Belgrado e ad R. R. Ministeri degli Affari Esteri e dell' Interno — Direzione G. le della P. S.)
Roma.
A 38.
Li 27 Luglio 1927.
Anno V.
Attività criminale dell' Associazione Orjuna (sezione di Lubiana).

Un confidente di questo R. Consolato — circa la serietà del quale non mi risultano però ancora sufficienti elementi — mi ha oggi riferito che si sta organizzando dall' Orjuna di Lubiana un atto di brigantaggio diretto ad assalire e svaligiare la corriera automobile che sulla via Gorizia-S. Lucia-Ildria porta periodicamente le page distinate ai minatori di Ildria. Si aspetterebbe soltanto di trovare gli individui disposti ed essere gli attori nella progettata impresa. Scopo di questa sarebbe precisamente quello di far quattrini (di cui questi delinquenti membri dell' Orjuna vanno sempre in cerca, chè, per loro il preteso fine patriottico lava tutto) analogamente a quanto accadde per la tristemente famosa rapina di Prestrane, avvenuta sabbato santo del 1926 e pure organizzata dall' Orjuna, come mi confermava ancora stamani il predetto confidente, che mi dichiarò di essere stato fino a due anni fa membro dell' Orjuna, e di essersi poi ritirato dato il carattere di delinquenza che nelle file di detta associazione in Lubiana andava sempre più prendendo il sopravvento.

Egli mi ha pure dichiarato di retinere l'autore materiale del noto attentato di mesi or sono alla caserma della Milizia in S. Pietro del Carso, sia certo Giuseppe Kukec, di circa anni 35, nativo di Postumia, suddeto SHS, residente in Lubiana, contrabbandiere di professione. Sarebbe costui un individuo assai pericoloso ed avrebbe compiuto a scopo lucro l'attentato per mandato dell' Orjuna di Lubiana, col cui capo, il noto ing. Marco Krajc, egli sarebbe visto sovente insieme.

Detto confidente mi ha promesso di procurarmi possibilmente una fotografia del suemenzionato Kukec.

Gavotti.

V slovenskem prevodu se glasi to:
3731/A 38
Kr. Prefekturam v Trstu in Gorici
Komandi VI. cone M. V. S. N. — Trst in v informacijo kr. Poslaništvu v Beogradu
in Kr. Ministrstvu Zunanjih zadev, Notranjih zadev ter Generalni Direkciji javne varnosti v Rimu.
Ljubljana, 27. julija 1927.
Leto V.
A 38
Zločinsko delovanje Orjune (Ljubljanske sekcije).

Neki konfident tega kr. konzulata, ki glede njegove zanesljivosti še nisem na jasnem, mi je danes sporočil, da organizira ljubljanska Orjuna roparski napad z namenom, da izropa prometni avtomobil, ki nosi periodično na progi Gorica, Sv. Lucija-Ildria plače za idrijske rudarje. Čaka se samo na osebe, ki bi bile pripravljene izvesti to projektirano akcijo. Namen te je pač ta, priti do denarja (katerega ti zločinski člani Orjune vedno iščejo in to za sebe —

Le da javnosti predložimo globoko propalost in podlost tega izdajstva ugotavljamo, da je v dokumentu imenovani Josip Kukec isti Kukec, ki ga je svojedobno spravila Orjuna zajedno s Pericem v službo v Planino, kjer je Peric, dasi bolj plačan, ponosil Kukecu obleko, perilo in čevlje skoraj do razcapanosti in ga končno izrinil iz Planine. Nikdar mu ni Kukec napravil ničesar zlega, nikdar in tudi tedaj ko je bil Peric v blagostanju, mu ni povrnil prejetih dobrot. V zahvalo za vse dobrote, za vse prijateljstvo, ga je Peric izdal tistemu, proti kateremu sta se nekdanj skupaj borila. In kako ga je izdal? Najpoddlejše, kakor Judas Kristusa, kajti fotografijo, ki jo je obljubil konzulu, je tudi resnično oddal, in sicer fotografijo, kjer sta še kot prijatelja na isti karti slikana, seveda je Kukec izrezal iz skupine. Vse to in še več smo mi točno pri konzulu ugotovili.

Ne govorimo tukaj o gorostasnih obdolžitvah, ki jih je natvezal gosp. Peric lahkovernemu g. konzulu, opozarjamo samo na to, da je konzul sprejel gornja razkritja kot suho zlato. Dokaz temu so poročila italijanskih listov o napadu v Selcah na Krasu, ki obdolžujejo zopet Kukeca kot napadalca. Seveda je ta poročila sfabricirala bujna domišljija g. Gavottija in tako nehoti speljala gosp. Bodrera na popolnoma krivo sled in mu pripravila blamažo, ko je zahteval v Beogradu postopanje proti Kukecu, za katerega so naše oblasti z vso lahkoto konstatirale neovrgljiv alibi in vsled tega niti niso smatrale potrebnim, da ga spravijo v preiskovalni zapor.

V gotovih krogih se nam očita, da smo nastopili proti g. Pericu iz osebnega maščevanja. Ta trditve pa je popolnoma neosnovana. Saj je ravno Orjuna Pericu pomagala kjer koli je mogla. Tudi Peric ni do pred dvema meseci nikdar očitno nastopil proti Orjuni, ja še razvija, ki se je vršilo v Gaberjih dne 3. oktobra, se je mislil udeležiti, kakor je to sam izjavil. Pozneje je sicer nastopil proti bratu Marku, toda ta ga je tožil in Peric je bil obsojen radi žaljenja časti. Mi pa smo imeli dokaze o Pericem izdajstvu že koncem septembra prošlega leta v rokah in smo seveda takoj obvestili o tem najzaupljivejše Orjunaše. Javno pa takrat še nismo hoteli nastopiti, ker bi si sicer zaprli konzulova gostoljubna vrata. Če pa nam Peric ni ničesar zakrivil in smo ga smatrali za enega izmed najboljših članov, ki smo ga vedno podpirali in ščitili, čemu za boga, iz kakšnega vzroka naj bi ga potem na tak strašen način obdolžili, ako ne bi imeli v rokah nepobitnih dokazov njegove krivde.

Pozorišče krvave in srdite borbe. Kri je tekla ves dan. Pokale so puške in vojaška godba je svirala, da so njeni zvoki vlivali v duše borečih se vojakov hrabrost Ahila in zvestobo Hektorja. Ves dan so se borili...

Drugo jutro je nagrobni humek zrastel vrh zemlje. Nad njim bel smrekov križ s črno napisanim imenom:

Petar Frulič, redov rodem iz Homolja.

Oj, Domovina! Kako si nam mila in draga, pa vendar nehvaležna! Isti dan so zazvonili v stolpu planinske vasice vsi zvonovi. S podvojeno močjo je vlekel plečati cerkovnik za vrv... Toda njihovi zvoki niso tako jasni, tako harmonični, kot so bili nekdanj...

V zibelki pa je dete uprlo pogled v brezkončno nebesno modrino, kot bi tudi ono hotelo žalovati za očetom in kot da bi čutilo kaj se godi. Z žalostnim glasom je ponavljalo:

»Tata, tata!«

Toda, ko se je plakanje in žalovanje razlegalo po soteskah in med pečevji, ko so lajali psi in ko je govedo v staji otožno zavijalo, tedaj je ležal tata tam, kjer se Drina zliva v Savo... Domovina!...

LISTEK.

VL. MAKSIMOVIČ — B. Z.:
EDEN IZMED MNOGIH.

Zanihala je s cvetjem okrašena zibelka v prvih majskih dneh. Zeleno listje je odsevalo od toplih solčnih žarkov, tam v daljavi pa se je med bregovi čulo šumenje bistre Morave. V tem planinskem svetu je teklo življenje tako, kot se preliva Morava med skalnatimi pečinami in preko jezov, ter tako hiti dalje, da se nikdar več ne povrne. Tudi v tem svetu je bilo nekdanj veselo selsko življenje; ob nedeljah so mladeniči in mladenke stopili v kolo pred cerkvenimi vrati; v vaških krčmah so se zbirali delavci, oblečeni v lanene srajce in platnene hlače. Po logih in dobravah so odmevali glasovi javorjevih piščalk. Ko je včasih močni cerkovnik potegnil za vrv, se je v stolpu oglasil zvon tako milo in lepo, da so njegovi glasovi odmevali daleč naokrog. Potekalo je življenje, kot teče Morava med strmimi obalami in preko velikih klancev, glasno in burno...

To je bilo nekdanj... A danes?

Ubugo selo!
Ni več tistega življenja, ki je bilo tedaj, ko so ponosni planinski mladeniči s šubarami na glavah prihajali v kolo in ko so pevaje hodili na delo v kršne planine. Dolžnost in ljubezen do Domovine jih je poklicala daleč k šumi Drini, da tam branijo njeno čast, ki jo hoče onečastiti nasilni tujec.

Žalostno odmeva danes zvok zvonov od skalnatih pečin.

Zanihala je zibelka v prvih majskih dneh pod vejevjem mogočnega drevesa... V njej je ležalo dete modrih oči in rdečih lic, s katerih se je odražala sama miloba. Gledalo je v modro nebo, kot bi liki mlada ptica, hotelo objeti ves zemljekrog.

»Tata,« zakliče nenadno mali.
»Tata,« ponavlja sestra in se zagleda v daljavo, kot bi hotela videti hrabrega vojnika, ki s puško preko rame, ponosno koraka naprej.
»Tata, tata,« ponavlja mali in se s svojimi šibkimi rokami vpre ob robove zibelke, ki jo je sestra davi okrasila s cvetjem.

Tata pa je tedaj ležal tam, kjer se zliva Drina v Savo. Ležal je s prestreljeno glavo preko svoje puške, ki jo je bolj ljubil kot življenje, z očmi vprtimi v modro nebo, kot bi hotel poslati zadnje pozdrave ljubljeni ženi in deci v selu med strmimi pobočji Homolja. Tudi Drina je tajinstveno šumela in nosila lahek šepet med strmimi obalami. Divje pa je šumela tam, kjer so trupla padlih čakala na pokop, in nosila njihovim dragim poslednji pozdrav... Križ iz jelke ali smreke bo nagrada tem herojem... Domovina!

Tudi on je bil srečen, ko je vrgel puško martinko preko ramen, ko je pokril glavo s črno šubaro, ko si je prepasal redenike in ko je s čredami krenil v planine — carstvo svobode in nezavisnosti. Bil je vesel, ko je mogel nabirati zgodnje sadije po krševitem Homolju. Ko pa se je vnela vojna, je komaj čakal, da ga pokličejo in z zanosom je prepeval veselo koračnico, ko je v maršu stopal po prašni cesti:

»Hesam li ti, hei lane,
Jesam li ti, dinovita jelo...!«

V resnici je bil vesel, da je mogel z ostalimi našimi vojniki kreniti v borbo in ponosno je sledil oficirjevim komandam: »Jedan, dva! Leva, desna! Jedan, dva! Leva, desna!« Skoraj vsi so tako odšli, niti pop ni ostal. Selo pa je ostalo pusto in prazno...

Kadar je bilo naznaniti, da je kdo

padel na bojišču, je stari cerkovnik potegnil za vrv. A ne tako kot nekdanj. Niti zvoki zvana niso bili taki, kot nekdanj. Mrko in jecajoče odmeva njegov glas in rodbine v črnem spremljajo cerkovnikovo molitev »Vječnaja pamjat«, »Amen« in »Gospodine pomiluj!«. Tako so vsak dan veneli cveti tihega gorskega sela. Nikjer se ni glasila piščalka, nikjer ni pesem odmevala od pustega pečevja, nobena devojka ni zapela vsele pesmi pomladi...

Samo starke so z otožnim glasom plakale. Niti sledu kakemu veselju. Tu, oče, tam sin, temu brat, onemu ded... Ni bilo hiše, ki bi ne žalovala za svojimi mrtvimi. Včasih so se onemogli starci zbrali v krčmi, da so čuli kaj novega. Tedaj je pričel cerkovnik govoriti o grehih, radi katerih nas Bog kaznuje. Verjeli smo košatemu, staremu cerkovniku z obrvmi preko oči in šubaro visoko na čelu... Vsak dan pa so i v naprej prihajale črne in žalostne vesti...

Medtem pa je divjala borba. Brez glasu so krenile gomile vojakov v boj. Drina je nosila herojska telesa brez glave, nog, rok... In mekega dne je bilo pri izlivu Drine v Savo

padel na bojišču, je stari cerkovnik potegnil za vrv. A ne tako kot nekdanj. Niti zvoki zvana niso bili taki, kot nekdanj. Mrko in jecajoče odmeva njegov glas in rodbine v črnem spremljajo cerkovnikovo molitev »Vječnaja pamjat«, »Amen« in »Gospodine pomiluj!«. Tako so vsak dan veneli cveti tihega gorskega sela. Nikjer se ni glasila piščalka, nikjer ni pesem odmevala od pustega pečevja, nobena devojka ni zapela vsele pesmi pomladi...

Samo starke so z otožnim glasom plakale. Niti sledu kakemu veselju. Tu, oče, tam sin, temu brat, onemu ded... Ni bilo hiše, ki bi ne žalovala za svojimi mrtvimi. Včasih so se onemogli starci zbrali v krčmi, da so čuli kaj novega. Tedaj je pričel cerkovnik govoriti o grehih, radi katerih nas Bog kaznuje. Verjeli smo košatemu, staremu cerkovniku z obrvmi preko oči in šubaro visoko na čelu... Vsak dan pa so i v naprej prihajale črne in žalostne vesti...

Medtem pa je divjala borba. Brez glasu so krenile gomile vojakov v boj. Drina je nosila herojska telesa brez glave, nog, rok... In mekega dne je bilo pri izlivu Drine v Savo

Prihajajo nam vprašanja, zakaj nismo s Pericem sami obračunali. Tozadevno se nas že zelo obsoja. Odgovor je kaj enostaven. Ali naj mar riskiramo eksistenco enega naših najboljših članov, da zatremo škarijota? Mar ni večja kazen zanj, da hodi še nadalje med nami neškodljiv, ker je zaznamovan z žigom — izdajalca.

Mi danes definitivno zaključujemo naša razkritja, in sicer iz višjih državnih interesov. Kar smo hoteli doseči smo dosegli, to je:

1. Otrlesi smo se vsega balasta in spoznali kdo je z nami in kdo proti nam.

2. Dokazali smo, da je zastopnik Italije plemeniti gospod marchese

Gavotti, general in konzul Italije, javno lagal in da je običajen špijon.

3. Dokazali smo, da je ta gospod v špijonstvu navaden šarlatan in se bodo naši izdajalci v bodoče premislili predno se mu bodo zaupali.

4. Pokazali smo na celo vrsto konfidentov in jih izročili preziranju poštene javnosti. Od teh konfidentov Peric taji, Gabršček prizna, Lukan javno grozi s tožbo, vsi drugi se niso oglasili. Tožil nas do danes ni nihče.

5. Opozorili smo javnost, naj bo previdna pred izrodi — izdajcam. Objavili smo v pouk številne dokumente, od katerih do danes ni še niti eden ovržen. Kar smo iznesli, vse drži. Komur dokaza ni dovolj, ta je bližje Pericu kakor nam.

Polom Slovenije.

(Nadaljevanje.)

Pri vseh dosedanjih krizah in polomih, ki jih je doživelo naše gospodarstvo v žal tako ogromni meri, je odrekla skoraj popolnoma državna oblast. Po obstoječih zakonih pristojna državnim oblastim, zlasti finančni prokuraturi in velikemu županu pravica kontrole nad poslovanjem delniških družb, družb z o. z., za drug, ki gre v gotovih slučajih precej daleč. Vzemimo delniške družbe. Če je zgubljena polovica delniške glavnice, sme veliko županstvo izvršiti točno kontrolo vsega poslovanja družbe in odrediti tudi njen razpust, če je to potrebno.

Star običaj je, da se vabijo kompetentni funkcionarji politične uprave k važnejšim sejam upravnega sveta. Tudi brez vabila ima politična uprava pravico delegirati k sejam svojega organa in imeti v evidenci ne le poslovanje, marveč tudi položaj zavoda. Če izvzamemo en slučaj iz zadnjega časa, je bila ta kontrolna pravica državne uprave zgolj na papirju in se ni nikdar čulo, da bi bil katerikoli veliki župan v letih po 1918. interveniral v javnem interesu pri enem ali drugem zavodu. V naših razmerah to ni nikak očitak za kate-regakoli izmed dosedanjih velikih županov, ki so ja zgolj eksponenti vsakokratne vlade oziroma one slovenske partije, ki je slučajno v vladi ali pa vsaj uživa protekcijo vlade. Tak veliki župan gotovo ne more nastopiti s potrebno odločnostjo proti članom vladne partije, pa naj ta član kot vodilni funkcionar kake gospodarske institucije nastopa še tako samostojno, kajti gotovo bi v takem slučaju veliki župan izgubil svoje mesto na veliko veselje dotičnega partizana.

In tako se vodi naše narodno gospodarstvo po stranpotih, ne da bi nastopila proti temu z vso odločnostjo bodisi državna oblast sama, bodisi prizadeta javnost. To se ni zgodilo niti v slučaju, ko so posamezni magnati izigrali javne interese proti izrecnim zahtevam in navodilom centralnih oblasti. Vsak državni urad ve in je vedel, da se nacionalizacije tuje industrije niso izvedle, marveč so ostale samo na papirju. Ministrstvo pravde je s svojim aktom od 30. junija 1923 R. S. Br. 2795 izrecno ugotovilo, da je TPD podjetje mešanega značaja s sedežem na Dunaju in odredilo, da mo-

ra biti pri prvem povišanju delniške glavnice zagotovljenih našim državljanom oziroma našim domačim zavodom najmanj $\frac{2}{3}$ delnic. Ministrstvo je torej hotelo doseči, da preide efektivna večina delnic TPD v roke naših državljanov in to vsled dejstva, ker je bila prva nacionalizacija v juniju 1922 izvedena tako, da je ostala večina delnic TPD kljub »nacionalizaciji« v rokah tujcev. Zahtevi ministrstva pravde je bilo formalno sicer ugodeno, dejansko pa je ostala pretežna večina vseh delnic TPD v rokah tujcev, ki so še danes izključni gospodarji tega največjega našega podjetja.

Kako se je to zgodilo, o tem se bo pisalo drugje in na način, ki tedanjim kolovodjem ne bo prijeten. Za danes naj zadošča konstatacija, da so dobili tujci za izigravanje ministrske naredbe potrebno pomoč v domačem zavodu oziroma v slovenskem funkcionarju, ki je takrat vodil ta zavod. To je samo en slučaj, ki se ponavlja v skoro enaki obliki pri številnih drugih močnih industrijah, ki so še danes, če ne izključno, pa vsaj pretežno v tujih rokah. V vsakem takem slučaju je nastopal kot posredovalec kak slovenski denarni mogotec, slovenski poslanec, odvetnik itd., ki je proti mastni plači z velikim veseljem in navdušenjem opravil delo Elfilta na našem narodnem imetju. Oni, ki bo hotel pisati zgodovino teh sramotnih dogodkov in bo hotel postopati pri tem objektivno brez oziroma na desno in levo, si bo na eni strani zaslužil sovražstvo raznih velikih gospodov, na drugi strani pa bo posvetil v temo, v kateri se skriva še danes najbolj ostudna golazen. Žal moramo dvomiti, da se bo zgodilo to v doglednem času na način, ki ne bo partizanski in ne bo hotel stvari izrabljati v volilne svrhe. Bojimo se, da bo tudi to delo pridržano nam. Če ne bo drugače, se ga bomo lotili in začeli tudi iz te stroke priobčevati razne zanimive dokumente in podatke.

Dr. G. PICCOLI
lekarnar v Ljubljani

priporoča pri zaprtju in drugih težkočah želodca svojo preizkušeno
DŽELOČNO TINKTURO.

MATICOVO PISMO.

Gospod urednik!

Nisem eden tistih, ki bi moral biti pri vsaki stvari procesiji poleg. Kadar slišim bučati narodni val po ljubljanskih cestah, se najraje stisnem v kakšen kot in počakam, da mine nevarnost, da mi ne počihobenček. V mladih letih sem bil sicer nekoliko drugačen. Rad sem pel narodno himno in kričal »živjo!« Toda to lastnost omladincev človek z leti izgubi in potem ne sili več rad v gnječo.

V nedeljo pa sem se tudi jaz odpravil na Tabor, da slišim ljudsko sodbo oziroma voljo. Pripravil sem se za ta shod kot se je treba pripraviti za vsak obisk v prenapolnjenih dvoranih, to je, bato v čevlje in bato v ušesa. Moja kurja očesa ne prenesejo namreč tujih nog in ker nimamo zavarovalnic, kjer bi lahko zavaroval za primerno vsoto svoje uho, ni bilo odveč, če sem si jih zavaroval z bato.

Kljub slabemu vremenu, ki vpliva name v vsakem letnem času enako, mi je pogled na zbrani narod razjasnil obraz. V dvorani je valovilo morje glav, na katerih so se jasno odražale vse generacije ter pričale

o skupni volji različnih desetletij. Svečanostno razpoloženje vse te množice ni prav nič kalilo nerganje nekaterih slabšev, ki so pričakovali, da zasedejo vsak svoj fotelj.

Vsa ta množica je napravila utis ogromne kepe gline v ateljeju umetnika, ki čaka, da se jo dotaknejo prsti modelerja in ji dajo pravo obliko.

Po precej dolgem čakanju so se končno pokazali oni, ki naj bi izvršili to nalogo. Niti najmanj se nisem kesal, da sem se tako temeljito zavaroval proti entuziazmu množice. Marsikdo je skušal vzeti moje noge za podstavek, da bi si z višjega položaja ogledal predmet svojega pričakovanja in niso bili redki oni, ki so smatrali moje uho kot ojačevalec, ki naj njihove živio-klice podesetorene odbija po dvorani. Ko se je vihar polegel, se je pričel shod po začrtanem programu.

Vse kar se je tu govorilo in vsi medklici, ki so padli, vse to je bilo itak dovolj obširno popisano v drugih časopisih in mislim, da ne bo prostora v Vašem listu za izčrpnije poročilo. Vsi ti listi, ki so pisali o shodu, pa so pozabili povdariti eno, kar sem našel jaz za najlepše in najboljše, kar je bilo izgovorjenega na

A. VERBIČ:

Fašistovski falsifikatorji zgodovine

Berlin, sredi marca.

Ena glavnih črt fašistovskega delovanja je, da dajejo posameznim dejstvom obliko, kakor ugaia to slučajnim interesom edinozveličavne in poštene Fašistovske partije. In tako je samoposebi razumljivo, da predčujoče svetu povsem izkrivljeno sliko položaja Italijanov v bivši habsburški monarhiji, ko hočejo s tem izkrivljanjem zgodovinskih dejstev opravičevati svoje krvniško postopanje z nesrečnimi Jugoslovenci in Nemci, katere je udarila usoda tako kruto, da je sedaj pod žezlom katoliške savojске dinastije.

Italijani pisarijo in kriče, da so bili zatirani pod Avstrijo in da se godi malenkostnim ostankom tujerodnih priseljencev, bivajočim v odrešenih predelih nove Italije neprimerno bolje, kakor svoje dni avtonomni Italijanom pod kremplji dvoglavega črnega orla. In kako je bilo v resnici? Naj govore dejstva!

Italijani so bivali v treh predvojnih avstrijskih provincah: Dalmaciji, Primorju in Južni Tirolski. V prvih dveh so bili zajedno z Jugoslovenci in v tretji z Nemci. V vseh teh pa so bili Italijani ljubljenci vsakokratne dunajske vlade, ki je zapostavljala ogromno večino vedno v dobro neprimerno male italijanske manjšine. Posebno kratko so bili odpravljeni vselej Jugoslovenci, na naslov katerih je bila izrečena poznana krilatica ministrskega predsednika grofa Taafaja: »Z Italijani moramo dobro postopati, če hočemo imeti z Italijo zavezništvo in to zvezo tudi ohraniti. Ako pa bi ne imeli zavezništva z Italijo, bi morali vseeno lepo postopati z Italijani, da bi si na ta način pripravili teren za zavezništvo z Italijo.«

V Dalmaciji niso tvorili Italijani niti 1% prebivalstva in vendar so lahko do l. 1890. absolutno vladali nad ostalimi 99% Jugoslovenci. Deželni glavar je bil Italijan. V predsedstvu avstrijskega parlamenta je sedel Italijan iz Dalmacije prav do vojne. Schmerlingov volilni red se je tudi posebej oziral na italijanske interese, katere je zaščitil s členom o volilnem razredu največjih dalmatinskih davkoplačevalcev. Do nastopa justičnega ministra Hohenberga je imela v dalmatinskih uradih poleg nemščine mesto samo italijanščina, poleg koje je smela stopiti srbohrvaščina šele po striktnem odloku le tega slednjega. Osiguravanje italijanske večine v deželnih zborih Primorske je bilo naravnost klasično in je imelo samo en cilj — preprečiti Jugoslovenom dati zastopstvo kronovin narodni značaj odgovarjajoč resničnemu položaju. Isto velja za tržaški občinski svet, ki se je že itak jedva vzdržal proti vedno jačjemu

pritisku zavednih Jugoslovenov — Tržčanov. Sploh je bil baš Trst najvidnejša točka predestiniranju Italijanov po Dunaju, ki je nosil 80% zaslug za to, da je imel Trst italijanskega župana, italijanske šole in italijansko upravo, dočim se skoro 100.000 Jugoslovenov ni posrečilo izvajati niti najprimitivnejših pravic. Uradni jezik v Primorju je bil skoro izključno italijanski in kolik kraval so zagnali leta 1894. piranski in bujski Lahoni, ko so se prvič zavstili poleg italijanskih napisov tudi srbohrvaški naslovi. Vzdignili so pravcato palačno revolucijo, ki je našla odmev celo v parlamentu, kjer je opravičeval naduto laško mularijo grof Schönborn z »južno krvjo«. Dočim so se smeli neovirano kretati po tržaških ulicah razni italijančini, ki niso prav nič tajili, da posečajo Trst radi iredentizma, je bil prepovedan jugoslovenskim Sokolom vsak razmah izven ozkih meja ozidja belovadnic Narodnih domov.

V Južni Tirolski so uživali Italijani enake predprave. V Tridentu so ustanovili na ljubo Italijanov posebno italijansko ekspozituro in sbruskega deželnega glavarstva in uređili pri deželnem sodišču v Innsbrucku laški senat. Medtem ko ni imelo milijon in pol Slovencev niti ene slovenske državne srednje šole, je Avstrija ustanovila poleg že obstoječe v Tridentu še novo v Roveretu. Italijani niso bili seveda nikoli zadovoljni in so zahtevali že kar univerzo ter celo že dobili prve njene temelje, katere pa so razsodni Tirolci temeljito razrušili. Poleg tega so uporabljali v Južni Tirolski avstrijski cariniki posebne italijanske pobotnice, dočim so bile sicer za vse druge dežele samo nemške v uporabi. Javno delujoči italijanski iredenti niso avstrijski oblastniki stopili niti enkrat na prste, četudi je bilo dokazano, da sprejemajo njeni poborniki italijanske lire.

Danes Italijani vsa ta dejstva zanikujejo in poizkušajo ustvariti dojem, da postopajo samo po avstrijskih patentih. Poizkus se bo klaveru končal, kakor v poslednji dobi že toliko sličnih eksperimentov gospode na Quirinalu. Svet je fašistovski sistem izpregledal, svetovna javnost se pričinja zainteresirana za bestialno divjanje Hunov XX. stoletja in ni več daleč čas, ko bo stala proti peščici zatiralcev poštenih Italijanov in nesrečnih zaslužjenih narodnih manjšin falanga demokratskih in svobodoljubnih elementov, ki bodo že znali najti sredstva, da se bo zlomil nad Benitom Toroznemadom liktorski sveženj — ta sramota Italije in krvavo izzivanje civilizacije in demokracije za zmago katerih so umirali milijoni v svetovnem pokolju.

Kako spoštujejo naše narodne borce.

Gospod urednik! Naš Drejčje je zadnjič v svojem berlinskem pismu prav primerno in ostro ožigosal pokajmakčalske hijene. Nemec ne more razumeti grde in vnebovpijoče nehvaležnosti naroda napram juna-

kom, ki so prelili kri na Kajmakčalanu za osvobodjenje naroda. Da pozabili smo na naše padle junake, pozabljamo in celo sramotimo naše izkušene nacionalne borce. Prihajajo hijene, ki so tako drzne, da psujejo

in sramote borce, a same se skušajo pririti do polnih vladnih korit na račun države in naroda. Nesramne in objestne hijene ne žive samo v cinčarskem Beogradu, marveč tudi pri nas. Opišem Vam, gospod urednik, v kolikor mogoče vseh podrobnosti škandalozen dogodek, ki se je nedavno odigral v nekem javnem lokalu na Tržaški cesti. Predmet grdega in najgnusnega zasramovanja je bil naš sivolasi, pošteti in idealizma prožeti borec kralja Petra, naš Aleksander Toman. Če bi se to zgodilo kje drugje, gotovo bi imeli navzoči toliko poštenja in čuta narodnega ponosa, da ne bi sramotilcu dajali z molkom potuho, marveč bi ga krepko in odločno zavrnili kot žalitelja narodnega borca. Bilo je to pred nekaj dnevi, a za dogodek sem šele sedaj indirektno izvedel. Upam, gospod urednik, da mi bodele dali skromen prostor za drastičen opis tega narodnega škandala.

Naš Aleksander Toman, vračajoč se iz mesta, se je ustavil v dotični gostilni na Tržaški cesti, da se nekoliko odpočije radi težke hoje in obenem zavzije malenkost. Sedel je mirno k mizi. Pri nasprotni mizi je sedel nekdanji ljubljanski elegant, visok možakar, ki se navadno baha s svojim znanjem jezikov. Najpreje se je med njima razvil miren razgovor. Elegant je končno bahavo pripomnil s primerno gesto:

»Jaz ne bom delal za kapitaliste. Imam dosti denarja, po treh mesecih se pa ustrelim.«

Toman je nato mirno pripomnil: »Delo je vendar ono, kar daje življenje in stori življenje vredno, da se živi.«

Visoki elegant razkačen je segel v besedo:

»Vi ste star osel! Vi ste berač in idiot!«

Aleksander Toman mu je odvrnil, da on ni berač, marveč da pošteno živi s skromno penzijo, ki mu jo je država priznala za njegovo nacionalno delo. Bil je borec kralja Petra, kar je njemu elegantu prav dobro znano. Ta pa se je razkoračil in začel znova insultirati Tomana, rekoč:

»Ha, ha, Vi ste berač. Sploh ste po krivičnem dobili penzijo.«

Obkladal ga je nato še z raznimi drugimi psovkami, kakor »stari cigan, baraba, berač itd. Končno se je dvignil od mize ter grozil poštenemu našemu borcu, da ga oklofuta. Dvignil je že roko, da zamahne. Toda stari borec, ki je nešteto krat zrl smrti v oči, se je postavil v bran in »junaški elegant« se je nato potuhnil ter zlezal pod klopo.

Priobčujem ta nečuvni škandal v vseh podrobnostih tudi zato, ker je znal dotični elegant prav na »časten in viteški« način braniti našo Koroško in se je znal zmazati tja čez demarkacijsko črto v Poreče ob Vrbskem jezeru, kjer je ostal toliko časa, da se je Koroška pomirila, na kar je prišel v Ljubljano. Kakor se sedaj širijo govorice po mestu — in tudi sam se pobaha — bo ta elegant baje sprejet kot kotraktualni uradnik pri nekem novinarskem atašeju v inozemstvu. Pač lepa nagrada radi kalov za sramotilca našega poštenega nacionalnega borca! I. K.

taka posebnost, oziroma komplicirana gospodarska politika. V tem oziru jih naši beogradčani brez dvoma posekajo. Brez fabrike, brez koncesionirane trgovine in brez obrtnega lista udeleževati se z uspehom na gospodarskem polju je v mojih očeh mnogo večja umetnost, za kar je treba drugačnega tiča kot je kak Ford in vsi ostali ameriški dolarski bogovi.

Če tudi so bili prireditelji shoda na Taboru z uspehom popolnoma zadovoljni, bi vendar predlagal, da se v bodoče ob sličnih prireditvah našeje ne samo lepe lastnosti poslušalcev, temveč se jim pove, kaj jim manjka ter v svrhu priložive tega otvorijo primerni kurzi. Mislim, da bi posejanje takih kurzov bilo polno, in bi bilo ustrezno s tem na vse strani. Učiteljev za take kurze mogoče ne bomo našli v zadostnem številu pri nas samih, za primeren honorar pa jih bomo dobili dovolj iz naše prestolice in vsak izmed poslušalcev teh kurzov bo rad žrtvoval visok prispevek za kritje režijskih stroškov z ozirom na upanje na lepo eksistenco in bodočnost. Na ta način pa bi tudi ne bilo rizika, da pokvari efekt zborov nasprotnik s svojim pisanjem, ker bi bil ohranjen kontakt z narodom.

O politiki umetnikov, nadarjenosti in izjavah.

V »Jutru« se je te dni zavzel dr. A. Lajovic za pesnika Otona Župančiča proti surovemu napadu v uvodniku »Slovenca« na dan pesnikovega rojstnega dne in proti nesramnemu izzivanju »Svobodne mladine« v predzadnji številki. Lepo je od dr. A. Lajovice, da se je postavil na stran pesnika, ki sam na te napade ni hotel reagirati, ker jih je opravičeno smatral za neokusne izpade proti njegovi osebi od strani ljudi, ki si domišljajo, da so oni poklicani drugim vsiljevati svoje prepričanje. Za naše razmere je značilno tudi to, da ni noben pesnikov prijatelj in nobena kulturna organizacija smatrala za potrebno, da bi obsodila take napade na pesnika zato, ker se ni priključil neki politični skupini. Vendar se nam zdi, da izvajanja dr. A. Lajovice — ki je sam podpisal tisto »izjavo« — ne odkrivajo pravih vzrokov, zakaj je O. Župančič odklonil svoj podpis. Dr. A. Lajovic pravi pravilo, da so nekateri ljudje za nekatere stvari bolj nadarjeni, za druge manj. Ako je kdo za kako stvar zelo nadarjen, nima n. pr. za druge stvari nič talenta. Beethoven, ki je bil genij v glasbi, ni imel smisla za druge reči. Iz tega sledi: ker je Župančič nadarjen pesnik, ni nadarjen za politiko, zato ni podpisal tiste izjave, iz česar bi zopet logično sledilo, da so za politiko nadarjeni oni, ki so podpisali, s čimer bi skoraj spravi v dvom njih nadarjenost na drugih poljih kulture, kar zopet ne moremo, ker je med njimi nekaj bleščečih naših imen. Mi menimo, da za podpis kake politične izjave ni treba ravno nadarjenosti — treba je le toliko politične uvidenosti in razsodnosti, kolikor jo ima vsak naveden državljan — in če gre za nadarjenost, si upamo trditi, da je Župančič tudi kot državljan dovolj nadarjen, da izjave ni podpisal. Ker se ta že skoraj pozabljena stvar zopet pogreva, naj povemo, kako je prišlo do podpisov na tej izjavi: Tiste čase, menda je bilo leta 1923., so razni »Jugoslovenci iz leta 1918.« spoznali, da Jugoslavija ni taka država, kakor so si jo oni mislili in želeli, da ni tista objubljena dežela, po kateri se cedita mleko in med, ampak, da je to država, ki šele nastaja in je torej treba zanj dela in žrtve. Klerikalci so mislili, da bodo zaradi svojega jugoslovenskega izpreobrnjenja, ki se jim je zdelo tako velika žrtev, kakor n. pr. stotisoči padlih srbskih junakov, zavladali vsej jugoslovenski državi, ker so srbski in drugi politiki mislili, da imajo tudi oni nekaj besede pri novi državi, so klerikalci odšli v opozicijo in zdaj je bilo mahoma konec tudi njih »jugoslovenstva«. Ker pa niso mogli kar tako odložiti krinke in se »zopet izpreobrniti« v »prave Slovence«, so začeli loviti vse, ki v Jugoslaviji niso prišli na svoj račun, da bi jim pomagali. Sestavili so neko izjavo in na čelo g. Erjavca, da je z njo havzirali po gostilnah in kavarnah in tam lovili podpise slovenskih »duševnih delavcev«. Izjava je bila prav zvitost sestavljena, slavila je v začetku narodno ujedinjenje itd. in šele v zadnjem odstavku je stalo zapisano, da

se izrekamo za slovensko kulturno avtonomijo. Večina podpisnikov je prečitala samo prve vrstice ali pregledala površno tekst, ki je pravzaprav obsegal same po sebi umevne stvari. Tako je nabral mabiralec kakih 40 podpisov, med njimi je bilo nekaj odličnih znanstvenikov in umetnikov, bilo pa je vmes mnogo tudi brezpomembnih imen. Iz tega se je takoj videlo, da tu ne gre za slovensko kulturo, ampak da ima cela stvar postranske politične namene. Nekateri so to takoj izprevideli — kdor je poznal g. Erjavca, ni bilo treba zato posebne »nadarjenosti« — in niso podpisali. In tudi Župančič je bilo toliko »nadarjen«, da si ni dal predpisovati svojega prepričanja od kakega Erjavca in ni dal zlorabljati svojega imena v umazane politične namene. Zgodilo se je, kar se je dalo že v naprej pričakovati: Ko so imeli klerikalci »izjavo« s podpis — so začeli nesramno goniti proti vsem »jugoslovenstvu« in so preklinjali, kar so prej vsaj na videz blagoslovljali. Kričali so o avtonomiji in republikanstvu, sramotili Srbe in klicali Bolgane na pomoč. Njim se je pridružil »Avtonomist«, kjer je Prepeluh razvijal svoje samoslovenske talente. Slovenska kultura od te čimne gonje ni imela nikake koristi, bila je za Slovence prava sramota in ima edino to zaslug, da je gotove ljudi pokazala v pravi luči. Mislimo torej, da ni bila dokaz »nadarjenosti« naših duševnih delavcev, in kdor ni podpisal izjave, je imel zaslug, da ni bil prizadet pri nji. Mnogi podpisniki so pozneje obžalovali, da so dali svoj podpis za tako nizkotne namene. Izjavljamo še enkrat, da si na podlagi te izjave niso Slovenci priborili niti ene kulturne ustanove ali kake pridobitve za slovensko kulturo, ampak je bila ta izjava le klerikalcem in drugim brezvestnim ljudem podlaga za njihove politične in druge špekulacije. Zato si je Župančič ohranil le svoje čisto pesniško ime, ker je ni podpisal in je le dokaz njegove »nadarjenosti«, ako je takoj spoznal, kaj se skriva za njo. Razni Samoslovenci in Slovenborci so nadaljevali svoj boj do smešnosti. G. Erjavac se je na jubilejni dan hotel maščevati, da zadosti svoji sveti užaljenosti, zato je napisal uvodnik za »Slovenca« in s tem najbolje dokazal, kako je bil Župančič »nadarjen« cziroma prevreden — »Svobodna mladina« pa ga je napadla za to, ker je toliko »nadarjen«, da ne odobrava take »samo-odločbe do odcepitve«, kakršno propagira ta mladina, ki pravi, da je treba ustanoviti samoslovensko državo, ki nam bo dala vsega. Česar potrebujemo, a ne pomisli pri tem, da bi ta samoslovenska država sama ne mogla živeti, ker bi postala, če ne takoj, pa kmalu plen svojih sosedov in da ne bo na svetu nikoli tistega »idealnega proletarijata«, ki bi Slovincem vrnil vse njihove pokrajine.

Razne izjave naših umetniških krogov so gotovo važne, pogosto pa pričajo o čudni »nadarjenosti« onih, ki jih pišejo in podpisujejo.

Naš pokret.

»Devin«. Sestanek v soboto, dne 31. marca 1928 ob 8. uri zvečer za vse četnike strogo obvezno.

»Glarav«.

Gorica. Za nedeljo, dne 1. aprila ob 11. uri sklicujem obvezen sestanek. Kraj običajen. Vodniki odgovorni za udeležbo!

Vodja.

Ostavka Oblastnega Izvršnega odbora Orjuna v Splitu. Uvažujoč prilike v Orjunah dalmatinske oblasti, je Oblastni Izvršni odbor Orjuna

Ne vem sicer, če si bodo prizadeji osvojili moje mnenje, vendar pa upam, da se bo pričela kljub temu širiti tudi tozadevna prosveta med našim ljudstvom. Prepričan sem, da le takrat pridemo do enakopravnosti, kadar nas bodo pokajmakčalanški junaki pri delu spoznali kot sebi enake. Je pa ta način izenačenja sposobnosti in udejstvovanja tudi mnogo enostavnejši kot obratno, ter pridemo mnogo hitreje do cilja.

Upam, gospod urednik, da bom našel v tem oziru polno Vaše razumevanje in podporo pri Vašem listu ter beležim z odličnim spoštovanjem udani Vam

Matic.

v Splitu na seji 12. marca t. l. sklenil, da poda ostavko celokupnega odbora. Vse posle prevzame s tem novi oblastni komesar.

Orjuna v Sarajevu. V nedeljo 4. marca se je vršila ob prisotnosti velikega števila članstva glavna skupščina Orjuna Sarajeva. Izvoljen je bil sledeči odbor: predsednik br. Antun Gamulin, člani odbora bratje: Jure Carić, Vlado Obradović, Novica Terzić, Lovro Glavinca, Nedeljko Pavlič, Dordo Dragaš, Ivica Andrijević, Danilo Rosić, ing. Helen, Baldasar, Pero Held in sestra Taubosava Morača. Uverjeni smo, da bo novi odbor z vso energijo prijel za delo v dobro Kralja in Domovine.

Orjuna Dubrovnik. 17. marca je dubrovniška Orjuna otvorila svoje nove prostore in se je pri tem vršil dobro uspel koncert orjunaške godbe. Govoril je ob tej priliki br. Ante Bartulović.

Orjuna v Mostaru. Na svoji seji 7. marca je bil iz Orjuna izključen Mirko P. Trkulja, ker ni vršil svoje orjunaške dolžnosti. Tamošnji odbor opozarja na to vse odbore Orjuna.

Kronika.

KONKURZ SLAVENSKE BANKE.

Pred kratkim smo objavili bilanco, v kateri smo javnost opozorili, da so znašali stroški upniškega odbora, konkurzne uprave in sekvestra do konca februarja 1928

preko 2.800.000 Din.

dočim niso dobili upniki izplačanega še ničesar. V »Jutru« in »Slovencu« od 17. marca t. l. pa je bilo priobčeno poročilo upniškega odbora in konkurznega upravitelja Slavenske banke, v katerem se govori o vsem mogočem, samo o gorenji številki ne. Ta objava sicer trdi, da so dosedanja stroški primerni in jih je likvidiralo konkurzno sodišče, vendar nas zanimajo predvsem številke. Če se priračunajo gorenji vsoti še drugi tekoči izdatki, plače uradništvu itd., se pokaže do danes vsota preko 4.000.000 Din. Ker znašajo vsa pasiva Slavenske banke ca. 126.000.000 Din in upniki ne morejo pričakovati več kot morda 30% kvoto, torej ca. 40 milijonov dinarjev, bo požrla likvidacija najmanj 10% te kvote. Že to dokazuje, da stroški likvidacije niso v sorazmerju s stanjem zavoda, čeprav je treba rešiti mnogo res zamotanih zadev. Hvala Bogu, je postal upniški odbor zelo agilen in se zelo pridno posvetuje in pogaja. Morda bodo upniki drugega razreda — in za te gre predvsem — v doglednem času je dobili nekaj na račun. Nas bo to veselilo, seveda si pridržujemo še podrobnejše poročilo o tej stvari.

Poročila sta se naš agilni brat Oton Obradović in sestra Anka Obradović, roj. Japelj. Novoporočence ma iskreno čestitamo!

Mussolini proti D'Annunziu. V pogovoru z norveškim pisateljem J. Bojerjem je izrekel Benito o D'Annunziu — Snežniškemu knezu sledečo ne ravno laskavo oceno:

»D'Annunzieva uloga v literarnem življenju Italije je dokončana. D'Annunzio je bil »Il conzone«, pozer, žongler z velikimi in lepimi besedami ter predstavnik degeneracije. Današnja Italija takega človeka ne more uporabiti. Mi potrebujemo pesnikov, ki harmonizirajo z življenjem in zdravo literaturo, ki ne zanikuje volje do življenja, nego jo še jači. Ta nova literatura bo vse vodila v bodočih desetih letih!«

Tako Mussolini o reškem vitezu, tem privilegiranem roparskem vitezu XX. stoletja. Radovedni smo le, kaj bo k temu dejal gardski molčec.

Franc Jožef I. in Italijani. K našemu poslednjemu članku o položaju Italijanov v Avstriji dodajamo še nekaj zgodovinskih ugotovitev o stališču cesarja Franca Jožefa I. napram zatiranim in preganjanim makaronarjem. Dočim smo bili Slovani, tako južni, kakor severni sivolasemu despotu pravcata Juantitè négligeable, so mu bili Italijani takoj za Nemci vedno najbolj pri srcu. V monarhovi dvorni pisarni sta sedela kar dva italijanska »Hofrata«, ki sta postala pozneje celo sekcijska šefa. V staležu dvora je bilo število Italijanov nad vse veliko. Italijanski častniki so napredovali v vojski izredno naglo in dosegli najvišje čine, izmed katerih je često izbral stari Habsburžan krljne pobočnike. Franc Jožef je obvladal italijanščino v pisavi in govoru, ker se je le prerad spominjal dni, ko je segala senca črnogoltga dvoglavca orla še preko Lombardije in Venecije. Svoje simpatije za kulturno visoko stoječi italijanski narod ni prikrival niti, ko je obiskoval primorska italijanska gnezda in poznan je njegov izrek po italijanskem pozdravnem govoru istrskega deželnega glavarja dr. Campitellija: »To je bil zopet enkrat pozdraven govor, pred katerim je treba imeti popolno spoštovanje. Ta mi je segel resnično do srca! Kaj takega zmoroje samo Italijani. Da, stara Italijanom prirojena kultura se dviga nad vse ostale. Ob sleherni priliki je mogoče to ugotoviti!«

Spomin na tabore. Naši politiki se spominjo včasih tudi zgodovine, posebno če se da obrniti v njihovo strankarsko korist. Sicer v kriku dnevnega boja radi pozabljajo na-

Razumna uporaba.

Če želite »RADION« popolnoma izkoristiti, pazite kako ga uporabljate. — Ne pozabite na prvo pravilo: »RADION« treba raztopiti v MRZLI vodi.

Le tako razvija RADION svojo svojo moč in pere zares SAM.

To pravilo je sicer enostavno, toda ravno zato ne smete pozabiti:

»RADION« v mrzli vodi raztopi!

njo, kar ni čudno. Zato so se tudi pri taboru na Taboru spomnili naših starih taborov pred 60 leti, ko je naš narod na velikih zborovanjih manifestiral za jugoslovensko idejo. Čudno pa je, da se niso spomnili na tabore pred 10 leti, na katerih so se sami sodelovali. Ravno te dni (dne 17. marca 1918) je bil veliki narodni tabor v Zalcu, na katerem, kakor so listi poročali, je bilo 8000 zborovalcev od vseh strani Slovenije. Bil je to obenem spomin na zgodovinski tabor leta 1868. In takrat — pred desetimi leti — so bili tabori dokaz naše narodne volje, da si ustvarimo svojo državo. Poslanec Budisavljevič je govoril: »Pomoz Bog, bratje Slovenci! Prišel sem med vas kakor med svoje. Hoteli so nas uničiti (vzklik: Nikoli!), zato se jim tem bolj složno branimo. Svoboden mora biti naš narod in naše morje! (»Bilo je in bo slovensko.« je odmevalo v množici). Srbi, Hrvati in Slovenci bodo v eni državi in za uresničenje te države se bomo borili do zadnje kaplje krvi!« Tako je bilo pred 10. leti, ko so se pokali topovi na vseh frontah. Morda bi bilo prav, ko bi se gg. poslanci spomnili teh dogodkov in besedi in bi spoznali, da res veličastni za nas morejo biti samo tabori, kjer govori skupna narodna volja sloge in edinstva, ki je edina zmožna popraviti vse zlo, kar so ga gg. poslanci, politiki in narodni voditelji napravili tekom zadnjih 10 let. Jubilejno leto bi moralo biti dokaz, da smo zmožni dobro voditi svojo državo.

PROPAGANDNI LETAKI V ITALIJI.

Bratska »Pobeda« je dobila nekoliko letakov iz Italije, od katerih je najbolj karakterističen oni, ki govori o skorajšnjem zavojevanju Dalmacije.

Naj sledi par stavkov s tega letaka:

»Dobrovoljni italijanski jurišni odredi!«

Četniki s pohoda na Rim!

Borci z Vittoria Veneta!

Legionari pohoda iz Ronehija!

Dalmatinci iz izmučene Dalmacije!

Na drugi strani Jadrana pripravljajo ostanki po naših armijah uničenega carstva (!) najdivjeje progone Italijanov. Moramo še enkrat bivše Borojevičeve vojnike vreči preko meje!

Dijaki, stegonoše idealov!

V vaših vrstah nekaznovano blatijo nedostojni tovariši čistost in strogost Vaših aul, v katerih lebdi duh izginule junaške mladosti. Izrabljajoč plemenitost Italije snujejo proti nam tajna udruženja in z najrafiniranejšimi barbarstvi rujejo proti naši zemlji. Vaši dalmatinski tovariši pa ne smejo niti stopiti v rodno zemljo, ker se niso odrekli Italijanski Domovini.

Morilec komandanta Gullija je treba zaklicati: Dovolj! To je treba močno zaklicati smetem SHS. Italijanci s te in one strani Jadrana! Mogoče ni daleč dan, ko se bomo v slavnih sivo-zelenih odorah dvignili na krilih Zmage, vezani v spone iste vere in istega bratstva. Tedaj bodo vstali vsi oni, ki so v mnogih bitkah poginili in klicali:

»To je dan našega odkupljenja! Italiji italijansko! Dalmaciji italijansko! Vojski! Dobrovoljski fašistovski milici! Vodji! — Eja, eja, alala! — Komitet.«

K tožbi radi »Dvorske kamarile« bodi konstatirano samo to, da je bil izdan pred volilno vladno g. Vukičevića poseben ukaz na državne pravdnike, da morajo tožiti vsak list, ki bi se drznil pisati o »dvorni kamarili«. Tako je moralo državno pravdnštvo poslušno višjim ukazom, katerih duševni očetje so dobro poznani in s katerimi bo še narod govoril, tožiti akoravno je več kakor analfabetizem enačiti kraljevski dom s pojmom dvorne kamarile. Kaj takega je pač zmožen kak zateleban psevdoprofesor ali pa nizanski heroj, ki misli, da morajo vsi ljudje tako misliti, kakor on s svojimi kurjimi po beli prežgani juhci dišečimi žigani. Ima još suda te prava u Jugoviji! pa makar je to močno neugodno kakemu večnemu samozovi kandidatu za jugoslovenskega Primo de Rivera.

Dne 20. marca 1918 je bila v Pragi prva javna manifestacija slovenske mladine. Iz vseh front so se vračali v zimi leta 1917/18, bivši slovenski akademiki kot ranjenci, bolniki ali begunci zopet v okrilje svojega vseučiliškega mesta, od koder jih je avstrijska policija l. 1914. ob začetku vojne razgnala na vse vetrove sveta. Mnogo jih je popadalo na frontah, drugi so bili v ujetništvu in v legijah, mnogo med njimi se jih je vrnilo iz ječ in internatov in dobra sreča jih je zopet prinesla v Prago, kjer se je ob tem času moglo že precej svobodno govoriti o naši bodočnosti. Dne 20. marca so priredili češki, jugoslovanski in poljski omladinici javen manifestacijski shod v »Meščanski besedi«, kjer so govorili odkrito revolucionarno in dali nove odločnosti poslancem in narodom, ki so takrat borili zadnji odločilni boj v dunajskem parlamentu in v zasedenih pokrajinah. Jugoslovenska omladina si je pod vodstvom dr. Ostojića ustvarila svoj družabni klub, ki je bil v resnici le skrita posredovalnica za poročila s front in raznih mafijskih družb. V nedeljo so v Pragi slovenski akademiki slavili spomin na svoj manifestacijski shod in delo za ujedinjenje. Naši listi so o tem le malo poročali, ker — ni važno. Naša akademska mladina bi storila prav, ko bi sprejela tradicije te generacije in povzdignila misel idealizma in nacionalizma med seboj in v javnosti, ako neče, da pojde zgodovina preko nje. Ravno ona bi bila poklicana premagati krizo sedanjosti in najti pot zdravega narodnega življenja v bodočnosti. Njen glas bi moral biti memento vsem, ki so izgubili izpred oči ideale našega osvobođenja.

Dočim posnemajo drugi narodi Amerikance v racionalizaciji in taglorizaciji, pa smo presadili Jugoslovenci iz ameriških njiv k nam samo bodeče trnje »Spoiling systema«, ki povzroča toliko nesreče celo v Ameriki. Ali po naše premeščanje, penzioniranje in nastavljanje uradnikov po partiji in partijskem opredeljenju, namesto po sposobnosti, Jugoslovenci smo pač evropejski narod, ki si zamore privoščiti marsikateri luk-

KOLINSKA CIKORIJA
JE RES IZBORNA

sus in eksotično institucijo drugih zemelj. Smo pač, kakor Črnogorci vitezi s strganimi hlačami in krulečim želodcem.

Vsled nepričakovanih tehničnih zaprek je izšel list mesto preteklo soboto šele danes, kar naj nam blagovoli naš čitatelj oprostiti. Prihodnja številka izide prihodnji teden kot običajno. **Uredništvo.**

Tužni glasi.

Boj med obmejnimi pokrajinami. Po zadnjem sestanku političnih tajnikov obmejnih pokrajin v Zadru so vsi italijanski listi obmejnih pokrajin polni člankov in razprav o potrebi solidarnosti, enotnosti, sodelovanja in tesne zveze vseh obmejnih pokrajin. Toda ravno v dne, ko opevajo največjo slog in soglasje, je počila bomba. Izbruhnila je vojna med reško in puljsko pokrajino, ki spominja po svoji humoristični strani na vojno stanje, ki je nastalo po ustanovitvi sedanje goriške pokrajine, ko je bilo trziško ozemlje priključeno tržaški pokrajini in je goriška pokrajina hotela imeti dostop do morja. Sedaj pa gre za še bolj važne stvari. Odrtgati hočejo od poljske pokrajine Boljun, Labin, Plomin, Sušice ter otoka Lošinj in Cres in vse to priključiti reški pokrajini. Radi tega se je vršil sestanek zainteresiranih v Lošnju, kjer so sestavili obširni memorandum na vlado proti tej nakani in kjer zahtevajo enotnost vse Istre. Glavni argument je seveda vprašanje slovenskega prebivalstva, da si isti ljudje, ki stojijo za tem memorandumom urbi et orbi že ponovno razglasili, da problema slovenskega prebivalstva ni več. Argumenti so torej pred vsem tili: Reška pokrajina obsega v svojem sedanjem obsegu 81.849 prebivalcev od katerih je 51.065 Slovanov in le 30.764 Italijanov, seveda po italijanski statistiki. Ako bi se priključilo omenjeno ozemlje, bi se število Slovanov le povečalo za 24.000. Najhujše je pa to, da znao Slovani v omenjenih občinah, kakor trdi memorandum, vsi italijanski jezik in bi se dali lahko asimilirati, dočim je italijanski jezik med Slovani v reški pokrajini docela neznan. Ako bi prišli torej Slovani iz Labinja, Plomina in drugih omenjenih občin pod Reko, bi se asimilacija ustavila, ker bi našli oporo v ostalih Slovanih. Seveda navaja na to tudi gospodarske elemente, češ, da je Pula itak že izgubila polovico svojega predvojnega prebivalstva in da bi po tej operaciji še bolj propadla. Končno skuša navajati geografske momente, češ, da tvorijo te občine z Istro geografsko enoto, dočim navajajo glede otokov zgodovinske razloge in paroplovne zveze s Pulo. Radovedni smo, kdaj in kako bo končal ta najnovejši medpokrajinski boj.

Značilen je slučaj nekega Slovenca v Trstu, ki je zaprosil za potni list, ker je moral nastopiti službo v Jugoslaviji. Prejel je končno privoljenje od notranjega ministra iz Rima, ki je sam gospod Mussolini, da se mu izstavi potni list pod pogojem, da se obveže, da se nikdar več ne povrne v Italijo.

Komisija za proučevanje in sprejembo priimkov za puljsko pokrajino je o svojem delu objavila v puljskem fašistovskem organu »Azione« svoj sklep, ki se v prevodu glasi:

Svoječasno imenovana komisija za proučevanje pohrvačenih priimkov in za vpostavitve istih v njihovo prvotno obliko je te dni pod predstvom Nj. Eksc. prefekta komendatorja Cavalierija končala svoje nelahko delo. Ni bila namreč lahka stvar proučevati, preštudirati in razpravljati o vseh priimkih Istre in jih uniformirati, tako da bi imela vsaka občina enako besedo za iste priimke.

Občine bodo odslej lahko aplicirale nove priimke, kajti vsaka občina bo prejela sezname s strani kraljevske prefekture, tako da se ne bo mogel noben priimek odtegniti odrejeni izpremembi.

Prepričani smo, da bodo lokalni fašji sodelovali s podeštati, da bi se to eminentno politično delo izvršilo v čim krajšem času, tako da bo Istra, kot prva izpremenila priimke svojih prebivalcev, ki so se tako vztrajno bojevali za italijanstvo lastne zemlje in ki doživljajo sedaj zadoščenje, radi prisiljenih izprememb, ki so se v preteklo izvršile glede izvora njihovega potomstva, izprememb, ki so le za tem, da se raznarode imena odličnih in plemenitih družin.

Električno brušenje
britvic in rezil

BESEDNIK IN DRUG
Ljubljana, Prešernova ul. 5.

Za velikonočno sezijo!

Nogavice, rokavice, damsko in moško perilo, kravate, čepice, bluže, damske obleke, torbice i. t. d. kupite najceneje pri ŠTERK nasl.

MILOŠ KARNIČNIK

Ljubljana, Stari trg šte. 18.

Za moške obleke — velika izbira ugodne cene
R. MIKLAUC
„PRI ŠKOFU“
Ljubljana, Ungarjeva ul.

GUMI NOGAVICE

za bolne noge in krčne žile, kolenska varovala vedno v zalogi pri trdku

G. BESEDNIK IN DRUG
Ljubljana, Prešernova ulica šte. 5.

Za vsako družino, koje priimek je bil pretvorjen v italijansko obliko, morajo podeštati nemudoma poslati na prefekturo družinski list in rojstni list poglavarja družine, in to na navadnem papirju.

Prepričani smo, da se ne bo nihče zoperstavil sprejetim sklepom: Ako bi pa kak družinski oče hotel, da bi se njegov priimek spremenil v drugo obliko, bo moral predložiti prošnjo v duplikatu na kr. prefekturo in navesti vzroke ter priložiti gori navedene dokumente.

To glede priimkov, ki so bili pretvorjeni. Oni pa, ki nosijo čisto tuje priimke (čisto nemške ali hrvatske), bodo morali predložiti za spremembo priimka posebno prošnjo na kr. prefekturo ter navesti in pojasniti novo obliko, ki jo želijo dati svojem priimku.

Katere priimke pa so smatrali

SPOMLADI

naj izgledajo tudi Vaše obleke sveže in kakor nove, zato pustite iste kemično čistiti, barvati, plisirati in likati v tovarni

JOS. REICH, LJUBLJANA

POLJANSKI NASIP 4-6.

Sprejemališče: ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 3

Izvršitev v 24 urah. Postrežba točna. Cene zmerne.

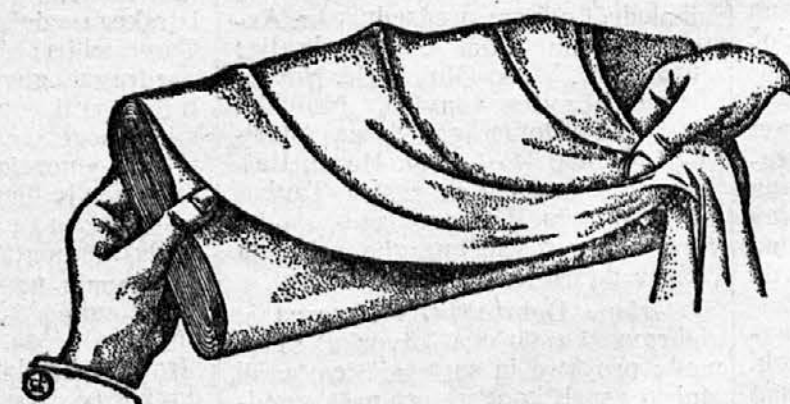
Cene ženskega volnenega blaga:

Volneni popelini	Din 55, 70, 90	Volneno modno	Din 90, 120, 160	Volneni gaberden	Din 98, 120, 250
Volneni ribsi	Din 98, 150, 200	Volneno različno	Din 65, 120, 235	Koverkoti	Din 160, 180, 220
Volneni ševijot	Din 70, 130, 160	Volneno za kostume	Din 130, 180, 250	Za športne kostume	Din 110, 150, 185

JOSIP ŠLIBAR, LJUBLJANA, Stari trg šte. 21
poleg Zalaznika.

Inserirajte
v „Orjuni“

A. & E. SKABERNE, LJUBLJANA

Velika zaloga
češkega in
angleškega
sukna

člani komisije za prvotno italijanske je razvidno iz seznamov priimkov, ki jih prinaša puljska »Azione« in na katere Vas posebno opozarjamo. Zanimivo pa je, da se isti priimek v Istri smatra za prvotno italijanski, drugje pa za tuje izvora. To velja n. pr. priimek **Ivanišević**, ki ga je smatrala puljska komisija in z njo puljski prefekt za italijanskega izvora, dočim je ravno te dni izšel v »Gazzetti Ufficiale« odlok trentin-

skega prefekta, s katerim se dovoljuje sprememba takega imena z izrecno pripombo, da je priimek tuje izvora.

Kobarid. Občinski komisar je dal posekati pred cerkvijo Sv. Antona starodavno lipo. Navedel je kot razlog te svoje odredbe, da lipa ovira razgled cerkvi, na katero se razobeša ob narodnih praznikih zastava. Vsak, kdor pozna ta kraj, ve, da je ta bosa.

RADIO

aparati in sestavine slovitih nemških tvornic, s katerimi vsak čas lahko poslušate ves svet, so po tvorniških cenah v veliki izbiri v zalogi. Zahtevajte, da se vam še danes brezplačno pošlje ilustrirani cenovnik R No 6. Odplačilo v 4 mesečnih obrokih dovoljeno, ako se ob nakupu plača tretjina zneska v gotovini.

Radioblažek, Beograd, Jakšičeva 11. - Telefon 41-85.

Prvovrstne GRAMOFONE in GRAMOFONSKÉ PLOŠČE

v veliki izbiri Vam nudi samo specialna trgovina

A. RASBERGER, Ljubljana, Tavčarjeva 5.

Najnovejši modeli. □ Solidne cene. □ Garancija.
Popravila ceno in strokovno. □ Posamezni deli.
Plačljivo tudi v obrokih.

SVETUJEMO VAM,
da si naročite

„PUCH“ kolo

ki je najboljše!

Dobi se po solidni ceni in tudi na obroke le pri trdku

IGN. VOK

Ljubljana, Tavčarjeva ul. 7.

Poletje se budi!
Velika noč se bliža!

Dospela je velika množina prvovrstnega blaga za spomladanske plašče, za obleke za ženske, moške in otroke, vse v najnovejših modnih barvah in krasnih vzorcih.

Prodaja se po zelo nizkih cenah

NA OBROKE

pri

Oblačilnici „ILIRIJA“

Ljubljana, Mestni trg šte. 17, I. nadstr.
Telefon šte. 2825.

MEHANIČNO UMETNO VEZENJE

zaves, pregrinjali, perila itd. — Entlanje, ašuriranje, tamburiranje, prebadanje šablon, predtiskanje ženskih ročnih del. Narodni in najnovejši vzorci.

MATEK & MIKEŠ

Ljubljana, Dalmatinova 13.
Poleg hotela Štrukelj.

R. WILLMANN

strojno - gradbena delavnica
Ljubljana, Slomškova 3.

Priporoča se za izvršitev vseh v strojno stroko spadajočih del. Izdeluje različne vrste strojev za obdelavanje lesa in naprave žag z vodnim, parnim ter motornim obratom. Prevzema projektiranje in opremo različnih meh. naprav.

Izvršuje vsa v strojno stroko spadajoča popravila točno, solidno in po možnosti najhitreje.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

je najmodernejše urejena ter izvršuje vsa tiskarska dela od najpreprostejšega do najmodernejšega. — Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. Ilustrirane knjige v eno- ali večbarvnem tisku. — Brošure v malih in tudi največjih nakladah. Časopise, revije, mlad. liste.

Okusna oprema ilustrir. katalogov, cenikov in reklam. listov. Lastna tvornica šolskih zvezkov.

Šolski zvezki za osnovne in srednje šole
Risanke, dnevnik in beležnice.